

Sprawozdanie z III Ogólnopolskiego Seminarium Kół Naukowych, Katowice, 15 marca 2018 r.

W dniu 15 marca 2018 r. Górnośląska Wyższa Szkoła Handlowa w Katowicach zorganizowała seminarium kół naukowych z całej Polski. Tematem przewodnim spotkania był *Człowiek wobec problemów współczesnego świata*.

Seminarium zostało poświęcone problemom współczesnego świata, a w szczególności globalizacji, wielokulturowości oraz komunikacji międzyludzkiej w XXI wieku. Celem zorganizowanego seminarium było poruszenie zarówno społecznych, jak i prawnych i regulacyjnych aspektów omawianych zagadnień, co znalazło wyraz w treści zaprezentowanych referatów i przeprowadzonej dyskusji. Uczestników seminarium, w imieniu JM Rektora GWSH prof. Krzysztofa Szaflarskiego, przywitał Prorektor prof. Andrzej Bisztyga. Następnie ze słowem powitalnym wystąpiła dr Anna Sobczyk-Kolbuch, Prodziekan ds. Rozwoju Naukowego oraz Współpracy z Zagranicą.

Uczestnikami III Ogólnopolskiego Seminarium Kół Naukowych byli studenci zrzeszeni w kołach naukowych m.in. Uniwersytetu Śląskiego, Politechniki Śląskiej, Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie oraz Górnośląskiej Wyższej Szkoły Handlowej będącej gospodarzem seminarium. Studentom towarzyszyli opiekunowie kół naukowych reprezentujących różne dziedziny nauki. Spotkanie zostało podzielone na dwie części: pierwszą – referatową, w ramach której zorganizowano wystąpienia uczestników z prezentacjami oraz referatami; drugą – warsztatową, gdzie zaplanowano prace w grupach roboczych.

W III Ogólnopolskim Seminarium Kół Naukowych udział wzięli również członkowie Koła Naukowego Prawa i Administracji „IUSTITIA” Górnośląskiej Wyższej Szkoły Handlowej w Katowicach, którzy zaprezentowali wymienione poniżej referaty.

1. Witold Kotulski w prelekcji pt. *Klauzula porządku publicznego* – przedstawił klauzulę porządku publicznego na gruncie prawa prywatnego materialnego, która została wyrażona w art. 7 ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe (Dz.U. 2011 Nr 80 poz. 432). Jednocześnie autor podniósł kwestię, która, nabierając znaczenia, coraz częściej wkracza w wiele dziedzin życia i znajduje zastosowanie wszędzie tam, gdzie mogłoby dojść do naruszenia porządku prawnego przez tzw. element obcy. Następnie wskazał, że instytucja klauzuli porządku publicznego stanowi swoisty „bezpiecznik”, używany w sytuacjach, kiedy zgodnie z obowiązującymi przepisami oraz na podstawie prawa obcego, którego zastosowanie byłoby w danej sytuacji obligatoryjne, mielibyśmy w konsekwencji uzyskać stan rzeczy całkowicie nie do pogodzenia z porządkiem publicznym, prawnym, dobrymi obyczajami i w efekcie stanąć w obliczu negatywnych skutków jego przyjęcia. Coraz częściej, jak zaznaczył prelegent, spotykamy się na łamach periodyków, literatury, w prasie, a także w mediach z kwestiami równości praw ze względu na płeć, urodzenie, rasę, wyznanie, pochodzenie. Wciąż przybywa spraw związanych z zasadami miarkowania alimentów stosownie do usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego, a także innych o podłożu rasowym i w zakresie zawierania małżeństw, jakich w naszym systemie prawnym nie

wolno zawierać (małżeństw jedнопłciowych). Wszelkiego rodzaju migracje ludności, swoboda przemieszczania się wewnątrz Unii Europejskiej, a także związane z nimi konieczności stawiają wiele pytań, z którymi, jak choćby z kwestią wzajemnego uznawania dokumentów w ramach Unii, przyszło się nam zmierzyć.

Podsumowując swoje wystąpienie autor postawił pytanie, czy klauzula porządku publicznego, zawarta w art. 7 ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe jest dziś jedyną instytucją chroniącą nasz kraj przed bezwarunkowym uznaniem małżeństw osób tej samej płci?

2. Barbara Paw w artykule *Status osoby pokrzywdzonej w procesie karnym* zaznaczyła, że kodeks postępowania karnego w celu ochrony interesu pokrzywdzonego gwarantuje mu szereg uprawnień. Aby jednak skorzystać z niektórych praw, pokrzywdzony musi, z zachowaniem terminów, spełnić określone w kodeksie przesłanki. Właśnie dlatego warto wiedzieć jakie prawa przysługują pokrzywdzonemu w procesie karnym i jak z nich skorzystać. Wyjaśnione zostało pojęcie „pokrzywdzonego w procesie karnym” jako podmiot, którego dobro prawne zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone przez przestępstwo. Ponadto prawa pokrzywdzonego w procesie karnym stanowiły przedmiot orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego. TK stwierdził, że pokrzywdzonemu przysługuje prawo do udziału w posiedzeniach sądu umarzających postępowanie przed rozprawą. Podkreślono, iż na gruncie Konstytucji RP pokrzywdzony (ofiara) w procesie karnym ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Natomiast wyłączenie jawności rozprawy może nastąpić m.in. ze względu na ochronę życia prywatnego stron lub inny ważny interes prywatny. Autorka omówiła również rolę pokrzywdzonego, który występuje jako oskarżyciel posiłkowy w postępowaniu przed sądem. Stwierdziła, że po zakończeniu postępowania przygotowawczego oraz po wniesieniu aktu oskarżenia przez oskarżyciela publicznego, ale przed rozpoczęciem przewodu sądowego – pokrzywdzony ma prawo działać jako strona w charakterze oskarżyciela posiłkowego obok oskarżyciela publicznego lub zamiast niego. Prawo bycia oskarżycielem posiłkowym wiąże się z możliwością obecności pokrzywdzonego na całej rozprawie, składaniem wniosków dowodowych, zadawaniem pytań świadkom, a także ze złożeniem zażalenia na postanowienia wydawane w sprawie oraz apelacji od wyroku.

3. Katarzyna Starzyk przedstawiła swój referat pt. *Rozwód międzynarodowy*. Tematyka rozvodu międzynarodowego obejmuje dziedzinę prawa rodzinnego i opiekuńczego. Polskie prawo reguluje sprawy dotyczące rozvodu w ustawie z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy w dziale IV zatytułowanym „Ustanie małżeństwa”. Ustawa ta pozwala jednak rozwiązywać sprawy dotyczące osób w niej uregulowanych. Migracja ludności powoduje, że ludzie nie zawsze łączą się w pary z osobami tej samej narodowości i zdarzają się sytuacje, kiedy takiej parze, będącej w związku małżeńskim, przychodzi zmierzyć się z kwestią rozvodu. Małżonkowie, którzy posiadają różne obywatelstwa w pierwszej kolejności poszukują odpowiedzi na pytanie: jaki sąd będzie właściwy do przeprowadzenia sprawy rozwodowej, jakie prawo zostanie zastosowane? Rozwiązanie małżeństwa, które wykazuje cechy „międzynarodowe” wymaga ustalenia sposobu wskazania prawa właściwego. Prelegentka podkreśliła, że do aktów prawnych regulujących kwestie rozvodu o cechach międzynarodowych zalicza się m.in.: ustawę z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. 2018, poz. 155 z późn. zm. w zakresie przepisów dot. jurysdykcji krajowej), ustawę z dnia 4 lutego 2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe (t.j. Dz.U.

z 2015 poz. 1792) oraz rozporządzenie nr 2201/2003 (Bruksela II bis) dotyczące prawa właściwego przy rozwodach międzynarodowych i rozporządzenie nr 1259/2010 (Rzym III) w sprawie wprowadzenia w życie wzmocnionej współpracy w dziedzinie prawa właściwego dla rozwodu i separacji prawnej.

4. Piotr Żaczek w artykule pt. *Prawo spadkowe w Unii Europejskiej* zwrócił uwagę, iż swobodny przepływ osób jest jedną z podstawowych swobód Unii Europejskiej. Duża aktywność unijnego pracodawcy w tej materii prowadzi do coraz dalej idących ułatwień czy też uproszczeń dotyczących możliwości przenoszenia ośrodków spraw życiowych w obrębie Europy. Następnie wskazał, że dotychczas, w przypadku tzw. spadków transgranicznych (tzn. takich, których składniki znajdowały się w różnych krajach i podlegały różnym jurysdykcjom), lub też w przypadku gdy beneficjenci spadku przebywali na stałe w innym kraju niż państwo, w którym spadek miał miejsce, przeprowadzenie skutecznego postępowania spadkowego po zmarłej osobie związane było z wieloma problemami. Były to przeszkody związane z zagadnieniami prawnymi, ponieważ w każdym kraju, w którym znajdowały się składniki spadkowe zazwyczaj należało prowadzić odrębne postępowania sądowe albo występowały problemy od strony praktycznej gdzie bliscy zmarłego musieli dokonywać różnych czynności spadkowych w różnych krajach. Z dniem 17 sierpnia 2015 r. ważnym zmianom uległy zasady dziedziczenia w Unii Europejskiej zawierające tzw. czynnik międzynarodowy. Nowe reguły spadkobrania są wynikiem wejścia w życie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE Nr 650/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, uznawania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego. Oparte zostało to na myśli przewodniej w formie zasady: jeden spadek – jeden sąd – jedno prawo. A ponieważ samych zasad dziedziczenia Unia nie może ujednoclić, nie ma bowiem takich kompetencji, uprościła normy kolizyjne.

Podstawową zmianą wprowadzoną przez niniejsze rozporządzenie jest stosowanie zasady ogólnej, że prawem właściwym dla ogółu spraw dotyczących spadku jest prawo państwa, w którym zmarły miał miejsce zwykłego pobytu w chwili śmierci. Unijne rozporządzenie spadkowe zastępuje na gruncie krajowym regulacje prawa prywatnego międzynarodowego i stosuje się je do dziedziczenia po osobach zmarłych w dniu 17 sierpnia 2015 r. i później. Jeżeli zaistniała sytuacja, kiedy to spadkodawca zmarł przed wspomnianą datą, do jego sprawy spadkowej w dalszym ciągu będą miały zastosowanie dotychczasowe reguły kolizyjne, niezależnie od tego czy sprawa postępowania spadkowego została wszczęta przed lub po 17 sierpnia 2015 r. Student jednocześnie podkreślił, iż dostosowanie prawa krajowego do unijnego rozporządzenia ma na celu przede wszystkim dostosowanie się do obecnych realiów, w których wiele osób wyemigrowało do innych krajów, tam pracuje, mieszka oraz gromadzi majątek, który po ich śmierci dziedziczą spadkobiercy. Obecnie przyjmuje się, że ponad 12 mln obywateli Unii Europejskiej zmieniło państwo członkowskie, a tym samym miejsce zamieszkania. Przyjmuje się, że na około 4,5 mln spraw spadkowych przypada 10–13% spraw dotyczących dziedziczenia transgranicznego o wartości ok. 120 mld euro, a obejmują one ponad 450 000 rodzin zamieszkujących te państwa.

Po zaprezentowaniu interesujących referatów przez studentów prawa, członków Koła, Opiekun Koła Naukowego Prawa i Administracji „IUSTITIA”, Prodziekan ds. kierunków Prawo i Administracja – dr Katarzyna Płonka-Bielenin – zabrała głos i podsumowała wystąpienia członków. Wystąpienia

przedstawiciele Koła Naukowego Prawa i Administracji „IUSTITIA” spotkały się z dużym zainteresowaniem wśród uczestników Seminarium.

Po zakończeniu części referatowej, która obejmowała wystąpienia studentów i pracowników naukowych wymienionych wyżej ośrodków akademickich, odbyła się interdyscyplinarna dyskusja obejmująca zarówno społeczne, jak i prawne aspekty poruszone w zaprezentowanych wcześniej referatach. Po zakończeniu dyskusji odbyły się także warsztaty w grupach tematycznych. Przedstawione referaty zostaną opublikowane w formie monografii.

Dr Katarzyna Płonka-Bielenin

Prodziekan ds. kierunków Prawo i Administracja

Katedra Prawa i Administracji Górnośląska Wyższa Szkoła Handlowa w Katowicach

E-mail: Katarzyna.Plonka-Bielenin@gwsh.pl